

Spoločná colná kontrola na hraničných priechodoch

SFPA

Slovak Foreign Policy Association

Iceland
Liechtenstein
Norway grants

Projekt „Bezpečná a inkluzívna hranica medzi Slovenskom a Ukrajinou – SIBSU“ získal grant z Islandu, Lichtenštajnska a Nórska v sume 832 827,00 € prostredníctvom grantov EHP. Projekt je spolufinancovaný z prostriedkov štátneho rozpočtu.

Cieľom projektu SIBSU je zjednodušiť výmenu názorov, skúseností, vedomostí a informácií medzi hraničnou políciou a colnými službami Slovenska a Ukrajiny. Zámerom je analyzovať možnosti na prehĺbenie integrovaného manažmentu hraníc a zvýšiť povedomie a porozumenie o práci hraničnej polície a colnej služby v prihraničných regiónoch a obciach Slovenska a Ukrajiny. Súčasťou projektu je aj analýza vplyvu hranice na sociálno-ekonomický rozvoj pohraničných regiónov, ako aj príležitostí na cezhraničnú spoluprácu na oboch stranách hranice.

ápenhet

State Border Guard
Service of Ukraine

Ak sa chcete dozvedieť viac o programoch a projektoch financovaných z Grantov EHP na Slovensku, navštívte stránku www.eegrants.sk

Spoločným úsilím k zelenej, konkurencieschopnej a inkluzívnej Európe

ISBN 978-80-89645-28-2

9 788089 645282

Spoločná colná kontrola na hraničných priechodoch

© Autori a Výskumné centrum Slovenskej spoločnosti pre zahraničnú politiku, n. o.
Bratislava/Užhorod 2023

Vydavateľ
Výskumné centrum Slovenskej spoločnosti pre zahraničnú politiku, n. o.
Staromestská 6/D, 811 03 Bratislava
www.sfpa.sk

Autori
Miloš Pivovarník, Finančná správa SR
Pavlo Biletskyi, Štátna colná služba Ukrajiny

Editori/ky
Lucia Pešková, Akadémia finančnej správy
Barbora Legényová, Výskumné centrum Slovenskej spoločnosti pre zahraničnú politiku
Svitlana Mytryayeva, riaditeľka, Centrum analýzy regionálnych rizík
Mikhailo Koval, Centrum analýzy regionálnych rizík

Foto: Finančná správa SR

Tlač: Devin Printing House

ISBN 978-80-89645-28-2

■ **Obsah**

4 Slovensko a colné kontroly

4 Úlohy finančnej správy

5 Colný úrad a jeho výhody

6 Colný dohľad

8 Colná kontrola

9 Druhy colných kontrol

10 Oprávnenie ozbrojeného príslušníka finančnej správy
pri výkone colnej kontroly

12 Zásady vykonávania colnej kontroly

13 Výnimky z colnej kontroly

13 Spôsoby nelegálnej prepravy a pašovania

16 Spoločná colná kontrola na hraničných priechodoch

17 Medzinárodný dohovor o zjednodušení a harmonizácii
colných režimov

19 Výhody zavedenia spoločnej hraničnej a colnej kontroly

■ Slovensko a colné kontroly

Finančná správa je inštitúcia, ktorá vznikla zlúčením colnej a daňovej správy za účelom zjednotenia výberu daní, cla a poistných odvodov prostredníctvom programu UNITAS. Hlavným poslaním finančnej správy je efektívnym výberom a správou cla a daní naplňať príjmovú časť štátneho rozpočtu SR a rozpočtu Európskej únie (ďalej len „EÚ“), ochrana ekonomických záujmov štátu a ochrana výdavkovej časti štátneho rozpočtu SR. Finančnú správu podľa zákona č. 35/2019 Z. z. tvoria Finančné riaditeľstvo SR, colné úrady, daňové úrady a Kriminálny úrad finančnej správy.

■ ÚLOHY FINANČNEJ SPRÁVY

- plní úlohy v oblasti zamedzovania porušovania colných a daňových predpisov, dohliada na dodržiavanie všeobecne záväzných právnych predpisov SR, EÚ a medzinárodných zmlúv a dohôd, na základe ktorých je realizovaná obchodná, colná a daňová a spoločná poľnohospodárska politika, pri obehú tovaru v styku s tretími krajinami;
- vykonáva colný dohľad nad tovarom v rámci colného územia EÚ, v oblasti správy nepriamych daní, daňového dozoru nad tovarmi podliehajúcimi spotrebným daniam;
- vykonáva vzájomnú medzinárodnú pomoc a spoluprácu pri správe cla a daní a pri vymáhaní finančných pohľadávok;
- plní úlohy v oblasti colných taríf, colných sadzieb, colnej hodnoty, nomenklatúrneho zatriedovania tovaru, pôvodu tovaru, štatistiky obchodu s tretími krajinami a obchodu medzi členskými štátmi EÚ;
- plní ďalšie úlohy ustanovené osobitnými predpismi.

■ Colný úrad a jeho výhody

Colný úrad vykonáva svoju pôsobnosť v územnom obvode. Zoznam colných úradov, ich sídla a územné obvody ustanoví všeobecne záväzný právny predpis, ktorý vydá ministerstvo financií. Pobočky colného úradu a stanice colného úradu na návrh riaditeľa colného úradu zriaďuje a zrušuje prezident. Pobočky colného úradu a stanice colného úradu sú organizačnými zložkami colného úradu. Pohraničná pobočka colného úradu je pobočka, prostredníctvom ktorej vykonáva colný úrad svoju pôsobnosť na železničných stanicách, v prístavoch, na letiskách, na poštách a na iných miestach, ak vykonáva vstupný colný dohľad a výstupný colný dohľad; iná pobočka je vnútrozemská pobočka colného úradu.

Úlohou colného úradu je rozhodovať vo veciach:

- colného dohľadu a správy spotrebných daní;
- zaistenia tovaru alebo vecí a o zhabaní tovaru alebo vecí;
- vrátení cla alebo o odpustení cla a o vrátení dane, pri ktorej je správcom dane;
- odkladu platenia cla a iné uľahčenia platby cla a povoľuje odklad platenia dane alebo platenie dane v splátkach;
- schvaľovania spôsobilosti dopravných prostriedkov na prepravu tovaru pod colnou uzáverou;
- presadzovania práv duševného vlastníctva;
- prejednávanie colných priestupkov, colných deliktov, daňových predpisov, trestných činov, a daňových predpisov a zisťuje ich páchatel'ov;
- vymáhania cla a daní, nedoplatkov na cle a daní, exekučných nákladov, úrokov z omeškania, colného dlhu;

- pátrania po tovare, ktorý unikol colnému dohľadu, osobách, ktoré porušili colné alebo daňové predpisy;
- vykonávať kontrolu po prepustení tovaru, zabezpečovať sprievod osôb, dopravných prostriedkov a tovaru;
- usmerňovať pohyb osôb a dopravných prostriedkov v colnom priestore;
- zisťovať, či tovar a dopravné prostriedky prestúpili colnú hranicu v súlade s colnými predpismi alebo daňovými predpismi a pri ich porušení prijíma opatrenia;
- vykonávať kontrolu podľa osobitných predpisov;
- informovať daňové subjekty o ich právach a povinnostiach vo veciach daní.

■ Colný dohľad

Colný dohľad zabezpečuje dodržiavanie colných predpisov a ďalších ustanovení, ktoré sa vzťahujú na tovar podliehajúci colnému dohľadu. Pod colným dohľadom sa na území SR nachádza všetok tovar prepravovaný cez hranice colného územia, ako aj cez hranice slobodného pásma.

Colný dohľad sa vykonáva colnou kontrolou, colným konaním, následnou colnou kontrolou a iným postupom colného orgánu.

Colný dohľad vykonávajú colné orgány kontrolou uplatňovania sadzobných a iných opatrení zavedených Spoločenstvom pre obchod s tovarom medzi Spoločenstvom a tretími krajinami, najmä opatrení spoločnej obchodnej a poľnohospodárskej politiky ako aj osobitné pravidlá vrátane pravidiel a postupov, ktorými sa zabezpečuje realizácia opatrení na zabránenie protiprávnemu konaniu pri dovoze, vývoze a tranzite. Môžeme povedať, že účelom vykonávania colného dohľadu nad tovarom, ktorý nemá status Spoločenstva pri jeho dovoze na colné územie Spoločenstva, nad tovarom Spoločenstva pri jeho vývoze z colného územia Spoločenstva alebo prepustenie tovaru do navrhovaného colného režimu, pridelenie colne schvále-

ného určenia alebo použitia, je zistenie jeho množstva a druhu, ako aj iných skutočností rozhodujúcich, či sa dovoz, vývoz alebo tranzit tovaru uskutočnil v súlade s platnými právnymi predpismi.

Colný dohľad sa vo zvýšenej miere vykonáva v colnom pohraničnom pásme, ktoré predstavuje časť colného územia únie vo vzdialenosti 25 km od colnej hranice smerom do vnútrozemia. V colnom pohraničnom pásme sa zisťuje najmä, či tovar vrátane dopravných prostriedkov prestúpil alebo prestúpi colnú hranicu v súlade s colnými predpismi. Zvýšený colný dohľad je na východnej štátnej hranici s Ukrajinou, ktorá tvorí vonkajšiu hranicu s Európskou úniou s piatimi colnými hraničnými prechodmi: Vyšné Nemecké – Užhorod, Ublá – Malý Bereznyj, Veľké Slemence – Malí Selmenci, Čierna nad Tisou – Čop, Maťovské Vojkovce – Pavlovo.

■ Colná kontrola

Colná kontrola je definovaná ako jedna z foriem colného dohľadu. Colnou kontrolou je vykonávanie špecifických úkonov colnými orgánmi s cieľom zabezpečiť správne uplatňovanie colných predpisov a iných právnych predpisov, ktorými sa spravuje vstup, výstup, tranzit, preprava a konečné použitie tovaru prepravovaného medzi colným územím Spoločenstva a tretími krajinami, a predloženie tovaru, ktorý nemá štatút Spoločenstva; takéto úkony môžu pozostávať z prehliadky tovaru, preverovania údajov v colnom vyhlásení a existencie a pravosti elektronických alebo písomných dokladov, kontroly účtovných dokladov podniku a iných záznamov, kontroly dopravných prostriedkov, kontroly batožiny a iného tovaru prepravovaného osobami alebo na osobách a vykonávanie úradných prešetrovaní a iných podobných úkonov.

Vykonávanie colných kontrol je zachované len na hraniciach so štátmi, ktoré nie sú členmi EÚ a na medzinárodných letiskách, prístavoch a vonkajšie hranice sa môžu prekračovať len po colných cestách cez colné priechody (to neplatí pre železničnú leteckú prepravu, prepravu potrubím a vedením), na letiskách, v prístavoch a počas stanovených otváracích hodín

Na vykonanie colnej kontroly a tým aj výkonu colného dohľadu orgány finančnej správy používajú rôzne technické a iné prostriedky, vrátane špeciálne vycvičených služobných psov, ktoré zabraňujú porušovaniu colných predpisov. Týmito technickými prostriedkami sú napr. mobilný skener (skenovanie veľkých nákladných vozidiel a kontajnerov), stacionárny skener (kontrolovanie železničných vagónov a kontajnerov), mobilný detekčný systém, ktorý slúži na zisťovanie prítomnosti jadrových a rádioaktívnych materiálov formou monitorovania dopravných prostriedkov, osôb a tovaru finančnou správou na pozemných cestných komunikáciách na území Slovenskej republiky, za účelom odhaľovať nezákonné nakladanie s jadrovými a rádioaktívnymi materiálmi), UV lampy, špeciálne kufríkové súpravy, vzorkovacie tyče na odoberanie vzoriek a sondážne tyče na kontrolu sypkých materiálov a iné.

■ DRUHY COLNÝCH KONTROL

- dokladová kontrola (kontrola dokladov) – pri tejto kontrole sa vykonáva len kontrola dokladov a písomností, ktoré boli predložené deklarantom pri colnom konaní, zameriava sa hlavne na porovnanie a zhodnosť údajov uvedených v colnom vyhlásení a predložených dokladov;
- čiastočná vonkajšia – znamená, že sa len kontroluje ŠPZ dopravného prostriedku, číslo kontajnera, vagóna príp. neporušenosť colnej uzávery;
- čiastočná vnútorná – pri tomto druhu kontroly sa len náhodne kontroluje vybraná časť tovaru uložená v ložnom priestore dopravného prostriedku (z rôznych miest ložnej plochy) alebo tovar, pri ktorom je ľahko a účinne vykonať kontrolu, ako bubny na prepravu káblov, palety, prepravky, sudy, nebalený tovar, tekutý, sypký, plyný prepravovaný v cisternách alebo špeciálnych kontajneroch, ktorý je zabezpečený uzáverou dopravcu a čísla týchto uzáver sú zapísané v prepravnej listine, pričom stačí, keď sa stotožní len časť tovaru, kontroluje sa hrubá hmotnosť, počet nákladových kusov, ich značky a čísla;
- úplná vonkajšia – zameriava sa hlavne na kontrolu vonkajších častí dopravného prostriedku, či priložená colná uzáverka nie je porušená;
- úplná vnútorná – predstavuje najzložitejšiu a najkomplexnejšiu kontrolu, zisťuje sa presné množstvo, druh, počet, prípadne akosť tovaru (napr. pri kontrole textilu sa zisťuje, či sa nejedná o falzifikáty a či nie sú porušené práva duševného vlastníctva), stotožňujú sa výrobné čísla, kódy (VIN číslo pri automobile). Do tejto kontroly spadá aj kontrola dopravných prostriedkov predkladajúcich predkladaný tovar (napr. či nie sú umelo vytvorené dutiny, dvojité podlahy, steny, znížená strecha).

■ OPRÁVNENIE OZBROJENÉHO PRÍSLUŠNÍKA FINANČNEJ SPRÁVY PRI VÝKONE COLNEJ KONTROLY

- oprávnenie požadovať vysvetlenie – od osoby, ktorá môže prispieť k objasneniu skutočností dôležitých na odhalenie porušenia colných a daňových predpisov a na zistenie ich páchatelov, ako aj na vypátranie tovaru a vecí súvisiacich s porušením týchto predpisov;
- oprávnenie požadovať preukázanie totožnosti – vyzvať osobu, aby preukázala svoju totožnosť platným dokladom totožnosti;
- oprávnenie na prehliadku osoby – ak je dôvodné podozrenie, že osoba má u seba tovar alebo vec, ktoré podliehajú colnému dohľadu, daňovému dozoru alebo dohľadu, avšak iba za predpokladu, že výzva na vydanie tovaru alebo veci bola neúspešná;
- oprávnenie na zaistenie osoby – ak svojím konaním bezprostredne ohrozuje svoj život, svoje zdravie alebo svoj majetok alebo život, zdravie alebo majetok iných osôb; je pristihnutá pri konaní, ktoré majú znaky priestupku alebo deliktu v súvislosti s porušením colných alebo daňových predpisov. Takémuto úkonu musí predchádzať oznámenie o dôvodoch zaistenia;
- oprávnenie použiť psa na pachové práce – na sledovanie stopy osoby, vyhľadávanie osôb a vecí, vyhľadávanie omamných látok a psychotropných látok a ich prekurzorov, anabolík a iných látok s hormonálnym účinkom, tabaku a tabakových výrobkov, alkoholických nápojov, chránených rastlín, chránených živočíchov a exemplárov druhov voľne žijúcich živočíchov a voľne rastúcich rastlín, zbraní, výbušnín a ich prekurzorov a finančnej hotovosti a identifikáciu osôb a vecí;
- oprávnenie na zaistenie vecí – ak tovar alebo vec súvisia s porušením colných predpisov, daňových predpisov a ak je to potrebné na zistenie skutkového stavu, ozbrojený príslušník finančnej správy je oprávnený ich zaistiť na vykonanie potrebných úkonov; zaistenie môže trvať najviac 90 kalendárnych dní;
- oprávnenie odňať zbraň – zistiť, či osoba, proti ktorej sa vykonáva služobný zákrok nemá pri sebe zbraň a odňať jej ju;
- oprávnenie na zastavenie osoby a dopravného prostriedku –

ozbrojený príslušník finančnej správy je oprávnený dávať pokyny na zastavenie osoby a dopravného prostriedku a vykonávať kontrolu batožiny, dopravného prostriedku, jeho nákladu, prepravných a sprievodných listín; na tento účel je oprávnený použiť vhodné technické prostriedky vrátane technických zariadení na zisťovanie látok a predmetov;

- oprávnenie na prekonanie odporu alebo utvorenej prekážky – každý je povinný uposlúchnuť výzvu, pokyn alebo príkaz ozbrojeného príslušníka finančnej správy a strpieť výkon jeho oprávnení podľa tohto zákona. Ak osoba, voči ktorej smeruje výkon oprávnení ozbrojeného príslušníka finančnej správy neumožní tieto oprávnenia vykonať, ozbrojený príslušník finančnej správy je oprávnený po predchádzajúcej márnej výzve prostriedkami a spôsobom podľa tohto zákona prekonať odpor takej osoby alebo ňou vytvorenú prekážku.

Metódy výberu objektu na colnú kontrolu

1. Analýza rizík

Väčšina colných kontrol sa robí na základe analýzy rizík. Analytická činnosť je proces dôsledného poznávania a hodnotenia skutočností, t. z. objektov, javov, procesov a ich vzájomných vzťahov, súvislostí medzi nimi a hľadania príčin ich vzniku. Je to systematické sledovanie, zhromažďovanie, vyhodnocovanie a usporiadanie informácií do informačného prepojenia, ktoré pri rozložení informácií a ich následnom spájaní umožní zistiť potenciálne riziko skúmanej oblasti.

2. Na základe vykonanej vizuálnej kontroly

Napríklad na vozidle nie sú namontované prídavné palivové nádrže, ktoré nie sú schválené, alebo či nebol robený zásah do palivových nádrží (umelo predelené palivové nádrže kde sa v jednej časti nachádzajú pohonné hmoty a v druhej pašovaný tovar), kontrolujú sa podvozky dopravných prostriedkov, vagónov, či nie sú vybudované špeciálne úkryty, či nebol robený zásah do konštrukčných častí kontrolovaného objektu a neporušenosť celistvosti.

3. Na základe vykonanej kontroly ISS alebo psom

Kontrola skenovacím zariadením umožňuje zjednodušenie práce colného orgánu pri výkone colnej kontroly predmetov, pri ktorej prebieha vyhotovenie snímok s následným vyhotovením, čo napomáha k zaradeniu tovaru k určitým skupinám, ale aj na detekciu charakteristických štruktúrnych znakov úkrytov. Využitie čuchových vlastností služobného psa na pachové práce je využitie jeho prirodzených schopností na vyhľadávanie koristi. V podmienkach finančnej správy to znamená vyhľadávanie tabaku, tabakových výrobkov, liehu, omamných a psychotropných látok, bankoviek, chránených živočíchov (CITES) a zbraní.

4. Na základe praktických skúseností a poznatkov z praxe.

■ ZÁSADY VYKONÁVANIA COLNEJ KONTROLY

- zhodnotenie rizikových kritérií – systematické sledovanie, zhromažďovanie, vyhodnocovanie a usporiadanie informácií do informačného prepojenia, ktoré pri rozložení informácií a ich následnom spájaní umožní zistiť potenciálne riziko skúmanej oblasti;
- analýzou – v dostupných aplikáciách;
- súčinnosť – kontrolovaný subjekt je povinný strpieť výkon colnej kontroly;
- najdôležitejšia zásada:
TAM KDE KONTROLU ZAČÍNAME, TAM JU AJ KONČÍME.

■ VÝNIMKY Z COLNEJ KONTROLY

V Colnom zákone číslo 199/2004 Z. z. sú upravené osobitné prípady, v ktorých zahraničné fyzické osoby požívajúce výsady a imunity podľa medzinárodného práva a nimi dovážaná, vyvázaná alebo prepravovaná batožina nepodlieha colnej kontrole. Rovnaké zaobchádzanie sa týka aj diplomatickej a konzulárnej pošty a úradnej korešpondencie, ktorej sa za podmienok ustanovených v medzinárodných zmluvách poskytuje ochrana. Ide o skutočnosti vyplývajúce z medzinárodných zmlúv.

Colnej kontrole nepodlieha diplomatická pošta ani konzulárna pošta Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky.

Podmienky ustanovuje medzinárodná zmluva:

- Viedenský dohovor o diplomatických stykoch (Viedeň 18.4.1961)

Právna norma:

- Vyhláška 157/1964 Zb. – Vyhláška ministra zahraničných vecí z 10.6.1964 o Viedenskom dohovore o diplomatických stykoch

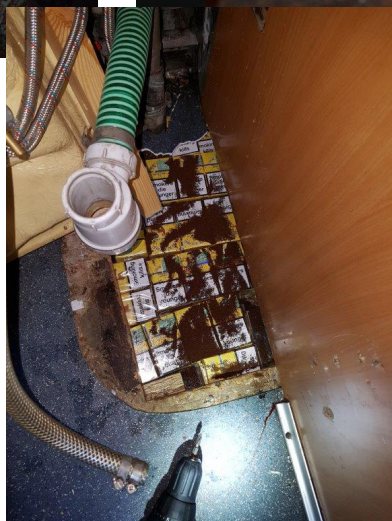
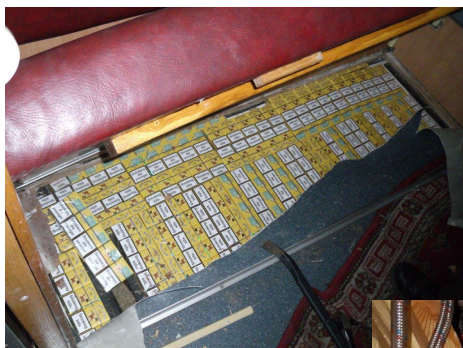
■ Spôsoby nelegálnej prepravy a pašovania

Cestná doprava – osobná

- špeciálne vybudované úkryty – zásah do konštrukcie dopravných prostriedkov;
- vytvorenie priestorov vhodných na ukrytie pašovaného tovaru v bežných konštrukčných dutinách;
- prepravovaný tovar vo veciach (batožina) využitých ako úkryt.

Cestná doprava – nákladná

- konštrukčné dutiny a priestory špecifické pre daný typ ťahača, resp. návesu, dodávky, osobného vozidla, podvozok (odkladacie

schránky pre vodiča, prístrojová doska, dvere, strecha, motorová časť, batožinový priestor, akumulátor, nádrž a pod.);

- úkryty vytvorené jednoduchou úpravou;
- konštrukčné dutiny, ktoré sa dajú sprístupniť po jednoduchom zásahu alebo priestory, ktoré sa dajú zväčšiť po vyňatí niektorých zariadení (vytvorenie vstupných otvorov do dutín, vybratie ventilátora klimatizácie a rozvodov vzduchu, filtrov a iné.

Železničná doprava – nákladná

- rušeň – pracovisko rušňovodiča, motorový priestor, podvozok rušňa;
- nákladný vagón – konštrukčné časti vagóna, podvozok vagóna;
- prepravovaný tovar využitý ako úkryt;
- nevybudované úkryty – konštrukčné dutiny a priestory špecifické pre daný typ rušňa, resp. vagóna, nachádzajúce sa vo všetkých rušňoch a vagónoch, podvozok (odkladacie schránky pre rušňovodiča, prístrojový panel, využitie dutých nosníkov vagónov, využitie priestoru pri trakčnom motore, akumulátoroch a pod.);
- úkryty vytvorené jednoduchou úpravou – konštrukčné dutiny, ktoré sa dajú sprístupniť po jednoduchom zásahu alebo priestory, ktoré sa dajú zväčšiť po vyňatí niektorých zariadení (vytvorenie vstupných otvorov do dutín, vybratie ventilátora topenia a rozvodov vzduchu);
- špeciálne vybudované úkryty – zásah do konštrukcie rušňov a vagónov, vytvorenie priestorov vhodných na ukrytie pašovaného tovaru;
- prepravovaný tovar využitý ako úkryt;

- pod vrstvou železnej rudy, technickej soli, tovar prepravovaný v big begoch.

Železničná doprava – osobná

- nevybudované úkryty – konštrukčné dutiny a priestory špecifické pre daný typ rušňa, resp. vagóna, nachádzajúce sa vo všetkých rušňoch a vagónoch, podvozok (odkladacie schránky pre rušňovodiča, prístrojový panel, konštrukčné dutiny za zariadením kuchynky), vnútorné osvetlenie vagóna, stropné časti, konštrukčné časti dverí, priestor pod sedadlami, pod posteľami, pod umývadlami, pri akumulátoroch;
- úkryty vytvorené jednoduchou úpravou – konštrukčné dutiny, ktoré sa dajú sprístupniť po jednoduchom zásahu, alebo priestory, ktoré sa dajú zväčšiť po vyňatí niektorých zariadení (vytvorenie vstupných otvorov do dutín, vybratie ventilátora klimatizácie a rozvodov vzduchu, konštrukčné dutiny vykurovacích telies);
- špeciálne vybudované úkryty – zásah do konštrukcie vagóna (dvojitá podlaha vagóna, dvojitá stena vagóna, upravené nádrže na vodu).

■ Spoločná colná kontrola na hraničných priechodoch

Hraničné priechody s Ukrajinou sú vyťažené samé o sebe. Od začiatku vojny sa problém preplnenej hranice stal ešte akútnejším. Na hraničných priechodoch boli tisíce utečencov, množstvo kamiónov s humanitárnou pomocou a pod. Proces optimalizácie prekračovania štátnej hranice so susednými štátmi je teda prioritnou úlohou Ukrajiny (a to najmä Štátnej colnej správy a Štátnej hraničnej služby Ukrajiny).

Na základe medzinárodných zmlúv sa môžu na hraničných priechodoch Ukrajiny vykonávať spoločné colné kontroly s colnými orgánmi susedných štátov. Spoločnej colnej kontrole spravidla predchádza uzatvorenie medzištátnych dohôd, na realizáciu ktorých sa na úrovni colných správ signatárskych štátov podpisujú protokoly a memorandá. Spoločnú colnú kontrolu vykonávajú priamo zástupcovia colných orgánov susedných štátov súčasne, podľa jednotnej technologickej schémy. Najbežnejšími formami spoločnej colnej kontroly sú overovanie dokladov a informácií potrebných na takúto kontrolu, colná kontrola tovaru a vozidiel ako aj ich evidencia.

■ MEDZINÁRODNÝ DOHOVOR O ZJEDNODUŠENÍ A HARMONIZÁCII COLNÝCH REŽIMOV

Medzinárodný dohovor o zjednodušení a harmonizácii colných režimov (ďalej len Kjótsky dohovor) vstúpil na Ukrajine do platnosti v septembri 2011. V preambule Dodatku I k prílohe I Kjótskeho dohovoru sa uvádza: V snahe odstrániť rozdiely medzi colnými režimami a postupmi zmluvných strán, ktoré môžu byť prekážkou medzinárodného obchodu a iných foriem medzinárodnej výmeny, so želaním účinne prispieť k rozvoju takého obchodu a výmen, zjednodušovaním a zladovaním colných režimov a postupov a upevňovaním medzinárodnej spolupráce, berúc na vedomie, že výrazné pokroky pri uľahčovaní medzinárodného obchodu je možné dosiahnuť bez narušenia príslušných štandardov colnej kontroly, uznávajúc, že zjednodušenie a zladenie možno dosiahnuť predovšetkým uplatňovaním týchto princípov:

- zavedením programov zameraných na priebežnú modernizáciu colných režimov a postupov a takto zvyšovať efektívnosť a účinnosť;
- uplatňovaním colných režimov a dôslednými vopred stanovenými postupmi;

- poskytovaním všetkých potrebných informácií o colných predpisoch, správnych predpisoch, colných režimoch a postupoch;
- zavedením moderných pracovných postupov ako je riadenie rizika a kontrola formou auditu a maximálne možným praktickým používaním informačných technológií;
- spoluprácou s inými štátnymi orgánmi, inými colnými správami a obchodnou sférou vždy, keď je to možné;
- zavedením relevantných medzinárodných štandardov;
- poskytnutím jednoduchej možnosti oprávneným osobám odvolať sa na správnom orgáne a podať žaloby na súd;

V presvedčení, že medzinárodný dokument obsahujúci vyššie uvedené ciele a princípy, ktoré sa zmluvné strany zaviazali uplatňovať, by viedol k vysokému stupňu zjednodušenia a zladenia colných režimov a postupov, čo je základným cieľom Rady pre colnú spoluprácu, a tak zásadne prispel k uľahčovaniu medzinárodného obchodu.¹

V kapitole 3 Kjótskeho dohovoru sa uvádza, že „ak sa colné úrady nachádzajú na spoločnom hraničnom priechode, príslušné colné úrady sa dohodnú na prevádzkovom čase a právomociach týchto colných úradov“.

V Medzinárodnom dohovore o harmonizácii hraničných kontrol tovaru sa v časti v článku 7 „Spolupráca medzi susednými krajinami“ uvádza, že „Pri prekračovaní spoločnej hranice urobia zainteresované zmluvné strany vždy, keď to bude možné, príslušné opatrenia s cieľom uľahčiť prechod tovaru a najmä:

- a. sa vynasnažia zaviesť spoločné kontroly tovaru a dokladov vybudovaním spoločných zariadení;

¹ Viac pozri na http://publications.europa.eu/resource/cellar/a3740c66-e005-4685-9416-4afb968e78da.0018.01/DOC_1 resp. <https://ips.ligazakon.net/document/MU73025?an=185&lang=ua>

b. sa vynasnažia zabezpečiť nadväznosť:

- pracovných časov hraničných priechodov,
- kontrolných služieb, ktoré tam vykonávajú svoju činnosť,
- kategórií tovaru, druhov dopravy a medzinárodných režimov colného tranzitu, ktoré môžu byť v týchto krajinách prijaté alebo používané.“

Štandardné pravidlo 3.3. Kjótskeho dohovoru hovorí, že na hraničných priechodoch spoločnej hranice vykonávajú príslušné colné úrady vo všetkých prípadoch, ak je to možné, spoločnú colnú kontrolu.“

Štandardné pravidlo 3.5. Kjótskeho dohovoru hovorí, že: „Ak jedná colná služba plánuje zriadiť nový colný úrad alebo reorganizovať ten existujúci na spoločnom hraničnom priechode, bude vo všetkých prípadoch, ak je to možné, spolupracovať so susednou colnou službou s cieľom vytvoriť spoločný colný úrad na uľahčenie spoločnej kontroly.“

Existujú rôzne spôsoby, ako optimalizovať prekračovanie hraníc: vybudovanie nových hraničných priechodov (drahé, časovo náročnejšie a komplikovanejšie), zriadenie elektronickej „fronty“ (na Ukrajine prípravy už prebehli, ale vojna a množstvo ďalších problémov proces zastavili), vybudovanie cestnej infraštruktúry (opäť závisí od rozpočtu a času) alebo zavedenie spoločnej hraničnej a colnej kontroly.

■ VÝHODY ZAVEDENIA SPOLOČNEJ HRANIČNEJ A COLNEJ KONTROLY

Zo zavedenia spoločnej hraničnej a colnej kontroly vyplýva viacero výhod. *Po prvé*, skracuje sa čas kontroly. Ministerstvo infraštruktúry odhaduje zrýchlenie na jeden a pol násobok. *Po druhé*, spoločná kontrola optimalizuje zdroje, pretože si vyžaduje menej zariadení a priestorov. *Po tretie*, je to aj nástroj boja proti korupcii, pašova-

niu a nelegálnej migrácii. Logika je jednoduchá: tam, kde sú služby dvoch krajín spoločné, je oveľa náročnejšie ponúknuť úplatok.

Tieto výhody možno dosiahnuť relatívne v krátkom čase, najmä s prihliadnutím na požiadavky „Asociačnej dohody medzi Ukrajinou na jednej strane a Európskou úniou, Európskym spoločenstvom pre atómovú energiu a ich členskými štátmi na strane druhej“².

Konkrétne v článku 16 „Spolupráca v oblasti migrácie, azylu a riadenia hraníc“ Asociačnej dohody sa uvádza, že „v súlade s príslušnými platnými právnymi predpismi EÚ a vnútroštátnymi právnymi predpismi sa spolupráca zameriava najmä na: e) ďalší rozvoj operačných opatrení v oblasti riadenia hraníc i) Spolupráca v oblasti riadenia hraníc môže okrem iného zahŕňať odbornú prípravu, výmenu osvedčených postupov vrátane technologických aspektov, výmenu informácií v súlade so stanovenými pravidlami a v prípade potreby výmenu styčných dôstojníkov. ii) úsilie zmluvných strán v tejto oblasti bude zamerané na účinné uplatňovanie zásady integrovaného riadenia hraníc.

V článku 80 „Colná spolupráca“ sa zdôrazňuje, že „zmluvné strany posilnia spoluprácu s cieľom zabezpečiť plnenie cieľov tejto kapitoly, pričom dosiahnu primeranú rovnováhu medzi uľahčením a podporou obchodu a účinnou kontrolou a bezpečnosťou. Na tento účel zmluvné strany v prípade potreby uplatňujú colné prototypy EÚ ako usmernenie. S cieľom zabezpečiť súlad s ustanoveniami tohto článku zmluvné strany okrem iného: „h) podporujú koordináciu medzi všetkými pohraničnými orgánmi v rámci hraníc aj cez hranice s cieľom uľahčiť prekračovanie hraníc a posilniť kontroly, pričom zohľadnia spoločné hraničné kontroly, ak je to možné a vhodné.“

„Colné prototypy – spôsob, ako zlepšiť colné služby“ predstavujú osvedčený postup EÚ a nemajú právnu silu. Cieľom je zlepšiť a rozvíjať prevádzkové a administratívne schopnosti colných orgánov.³

Časť 11 manuálu o colných prototypoch s názvom „Hraničná a vnútrozemská kontrola“ definuje nasledovné: „Uplatňovanie vhodných spoločných a koordinovaných kontrolných postupov za účasti colných a iných orgánov s cieľom optimalizovať odborné kapacity a vyhnúť sa časovým oneskoreniam (napr. koncept „jednej zastávky“), čo znamená, že colné úrady na oboch stranách hranice by mali vypracovať harmonizované prístupy a súvisiace metódy odbornej prípravy, ako aj vykonávať spoločné hraničné kontroly; uplatňovať dohodnuté otváracie hodiny a riadenie dopravy na oboch stranách pozemnej/vodnej hranice pre všetky orgány zapojené do colného konania.

Myšlienka spoločnej hraničnej a colnej kontroly nie je nová. Je to politika, ktorá je zakotvená v záväzkoch Ukrajiny v rámci dohody o pridružení. Spoločnú kontrolu si ukrajinskí colníci a hraničná služba odskúšali na poľsko-ukrajinskej hranici počas Majstrovstiev Európy vo futbale v roku 2012. Dnes sú na poľsko-ukrajinskej hranici štyri priechody, na ktorých sa uplatňuje spoločná kontrola: Ustylug – Zosyn, Smilnycja – Krošcienko, Hrušiv – Budomej, Ugryniv – Dolgobychiv.

Pokiaľ ide o spoločnú colnú kontrolu na slovensko-ukrajinskej hranici, 17. januára spustili Ukrajina a Slovensko pilotný projekt, ktorý má prispieť ku koordinovanej práci colných orgánov na hraniciach. Zmluvné strany sa dohodli na realizácii pilotného projektu „Systémy včasného varovania pred mimoriadnymi situáciami na ukrajinsko-slovenskej hranici“ v období od 1. februára 2023 do 1. mája 2023. Na základe výsledkov pilotného projektu plánujú zmluvné strany v máji 2023 na úrovni vedúcich štátnych colných a pohraničných orgánov podpísať a priebežne realizovať Memorandum o realizácii projektu „Systém včasného varovania pred mimoriadnymi udalosťami na ukrajinsko-slovenskej hranici“.

² https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text (prístup 19. 1. 2023).

³ <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/ad5f6272-7687-11e5-86db-01aa75ed71a1> (prístup 19. 3. 2023)

Spoločné colné kontroly na hraničných priechodoch

Výhody spoločných colných kontrol

- 1 Menej nákladné ako výstavba nových zariadení
- 2 Skracuje čas overovania (podľa MF SR 1,5-krát rýchlejšie)
- 3 Optimalizuje zdroje a vyžaduje menej vybavenia
- 4 Pomáha v boji proti korupcii, nelegálnej migrácii a prevádzkačstvu.

Spolupráca medzi Ukrajinou a EÚ

Asociačná dohoda

- spolupráca v oblasti migrácie, azylu a riadenia hraníc;
- ďalej rozvoj operačných opatrení v oblasti riadenia hraníc;
- odborná príprava, výmena osvedčených postupov (napr. technologické aspekty), výmena informácií a v prípade potreby výmena styčných úradníkov;
- efektívne uplatňovanie princípov integrovaného riadenia hraníc (IBM).

Poľsko – Ukrajina

Počas Majstrovstiev Európy vo futbale v roku 2012 sa na poľsko-ukrajinskej hranici využívali spoločné colné kontroly.

Slovensko – Ukrajina

Stály systém vyznamenania o mimoriadnych udalostiach by mal byť implementovaný na SK-UKR hranici v roku 2023. (pilotný projekt od 01/23).

"Počas vojny je problém preťažených hraníc mimoriadne akútne. Tisíce utečencov, nákladných áut s humanitárnou pomocou, či tovarmi tvoria na hraniciach dlhé rady."